

szellemi partnerem — és az első csövét, hogy kiűritette rá, forogva jön lefelé. Egy pillanat se múlik el és máris egy másik ily madár rebben ki s ugyancsak siet a többi menekülése irányába jutni. »Puff«! — de a lába kissé megcsúszott önnek a gyors fordulás közben és a madár alá lőtt s ilyképen ez sértetlenül ment tovább. Önt azonban ez legkevésbé sem bosszantja. Ám mialatt ön újra tölt, egy pár fogoly röptül föl ismét, melyeket azonban már én szedek le becses engedelmével. — A lövések zajára ismételten két-három más fogoly repült fel az ön oldalán. Gyorsan rájuk lő és azt hiszi, hogy lövései ismét célzt tévesztettek. De a madár, a melyre lőtt, lassan-lassan elmarad a többtől s mindig magasabbra kezd emelkedni. — Ön biztat, hogy lőjjen rá, a mit meg is cselekszek, míg ön a töltéssel van elfoglalva stb. stb. Szóval, tény az, hogy ez a módja a fogolyvadászatnak nagyon kellemes, bárha sokan nem is tartják annak; oka talán egyrészt, hogy az idény kezdetén, rövid idő alatt nem igen lehet nagy zsákmányra számítani, mert oly madarak ezek, melyek már kora ifjúságukban megtanulnak vigyázni magukra.

A mint a nap halad fölfelé az égen, határozott bizonyosságot nyerünk e felől, mert azt tapasztaljuk, hogy a foglyok felfogva a helyzetet, egyáltalában igyekeznek lőtávolságon kívül maradni; eltűnnek előlünk, a hol keressük őket s a mezőnek rég a másik részébe veszik magukat, midőn mi a nyomukban gondoljuk magunkat.*)

Mindazonáltal nyomon követjük őket.

Egy hosszú mászás után magas földre érünk. Egy kis futtatás következik; ám, a mint a nap alászállóban van, a levegő lehül és minden testi fáradság szinte elenyészik. A harmat mutatkozni kezd és enyhe illat száll fel a fűből, a mint gázolunk benne.

*

A fogolyvadászat kutya nélkül nem az a sport, amelyről nagy lelkesedéssel beszélnek a vadászok. Ha sok a madár, úgy elég tűrhető, de hiányában van annak a gyönyörűségnek, melyet az egyenként felrepülő madár lövése idéz elő. Mindenkinek el kell ismernie, hogy az a vadászat, melyet megkönnyítenek a hajtók, nem a legegyszerűbb sport; legfeljebb akkor, ha a foglyok száma a túlságba csap át és az intézkedések helyesen vitetnek keresztül. Ez azonban nem oly könnyű és személyesen csak egy helyet ismerek, a hol a hajtással járó foglyászat a tökéletesség színvonalán áll. A társaság ilyenkor legfeljebb négy vadászból áll és mindegyiknek az oldalán egy kis fiú halad, ki a puskákat tölti és a lehullott madarakkal törődik.

A fogolynak hajtókkal való vadászata sokkal népszerűbb volna, ha a három legszükségesebb eszköz megszerzése nem járna oly nagy nehézségekkel. Ezek először: sok madár, másodsor: megfelelő terület, harmadszor pedig: egy ügyes hajtómester, aki érti a dolog csinját-binját. Ha azonban ezek a szükségletek meg is vannak, még akkor is nagyon mesterséges sporttá fajul a dolog.

De lássunk csak egy másfajta sportot.

Képzeljük el, hogy egy hajtóvadászaton veszünk részt, egy ködös októberi napon, egy egész másfajta területen, mint a mikor kutyával vadásztunk.

Síma, egyfolytonosságú alföldi terület, melynek véghatárán felcsillámlik az Északi-tenger ringó hulláma.

Hatan vagyunk puskával felszerelve és mindeniknek megvan a követője, a puskatöltője és kutyája. Egy kerítés mögött állunk egysorjában, húsz-húsz lépésnyire egymástól és könnyedén áttekinthetünk a társaság többi tagjához. Érdekes nézni, mily változatos pozíciókba helyezkednek; az egyik szorosan fogja

*) Az angol foglyok roppant futósak, igen vadak és rosszul tartanak ki; azért kell sebes kutya vadászatukhoz, mely nálunk nem válik be, mint a következmények megmutatták. **Szerk.**

egyverét és kitaróan bámul maga elé, nehogy egy alkalmat is elmulasztson; egy másik, kinek flegmatikus természete van, hidegen bontogat fel egy pár levelet, melyeket nem ért rá felbontani otthon; a harmadik meg nyugtalanul olvas egy reggeli lapot, kíváncsi talán az afrikai, meg a kínai vérfürdő eseményeire; míg a társaság többi tagja nyugalmasan beszélget a töltőjével, vagy a pipáját szívja nagy lelki nyugalommal.

De figyelem! A kerítés megmozdul és csöndesen ring ide-oda.

Valami oda dörzsöldzködött hozzá.

A szél felénk fú és mindnyájan csöndben figyelünk.

Egy hatalmas szarvas lopózik lassan ki a kerítés mögül. Gondatlanul jó folyvást kifelé és amint elhalad az egyik vadásztárs mellett, a szeme észreveszi a veszélyt, füleit lelapítja és rémes iramodásba kezd. De eldördül a fegyver és egy pillanat múlva már ott fekszik a fűvön.*)

A lövő puskájának döreje különös hatást gyakorol a szomszéd sportsmanokra. kik nem vették észre ezt a kis tragédiát. Mindegyik még jobban figyel most már.

»Vigyázz balra!« — hangzik a tulsó felől.

Madarak jönnek.

Amint elérik a kerítést, kettő mint villámsujtott leesik; — majd egy második lövés hangja éri a fülünket; azután még két lövés ugyanazon helyről.

Egyik sem volt hiábavaló.

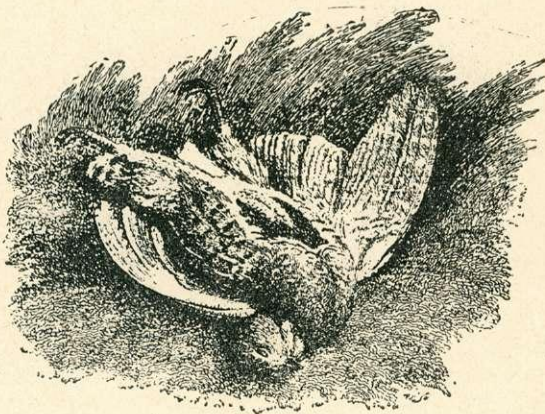
A lövő gentleman nagyon is gyakorlott a hajtott fogoly lövésében.

Azokban íme, itt kínálkozik egy szép lövés. Egy fegyver eldördül. Már jön is lefelé. Nagyon szép volt.

Most meg egy fűrj jön, épen szembe. Lőni-lőni! Nem kell kímélni . . . Két cső ürül ki rá és mégsem jön le a fűrj. Nem olyan könnyű alacsonyan röptülő fűrjeket lőni, mint gondolná az ember.

Hanem elég volt mára, gyerünk haza.

Isten önnel kedves szellemi partnerem!

A fővad csapája és csapásáról.

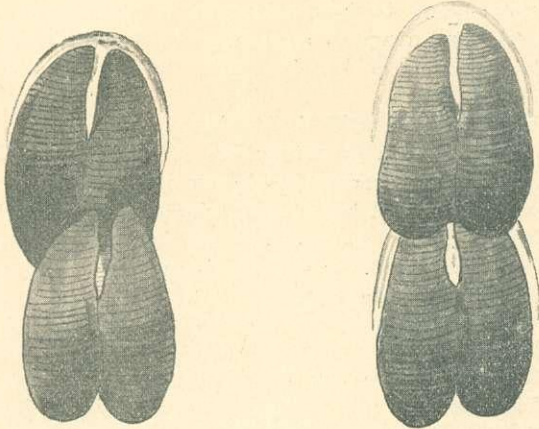
(Polytatása és vége)

A már tárgyaltakon kívül azok a jelek, melyekről még bikára következtethetünk, a következők. Megjegyzendő azonban, hogy ezek a jelek — egyáltalában a jelek, — vagy magában a csapában, vagy azonkívül elentkeznek, miről egyébiránt értekezésem során már volt szó.

*) Az angol ilyesből nem csinál lelkiismeretbeli dolgot. Mindent lelő, a mi jön — és ezt „sportnak“ nevezi! Valóban csakis „sportsmanok“ ők, de igazi vadász köztük fehér holló. **Szerk.**

I. Jelek, melyek a csapában nyilvánulnak és bikára vallanak:

1. *Álcgülkők*. Az álcgülkők vastagsága biztos jel, mint-hogy a bika álcgülkei erős nagyújj-vastagságúak, ellenben a sutái sokkal vékonyabbak.

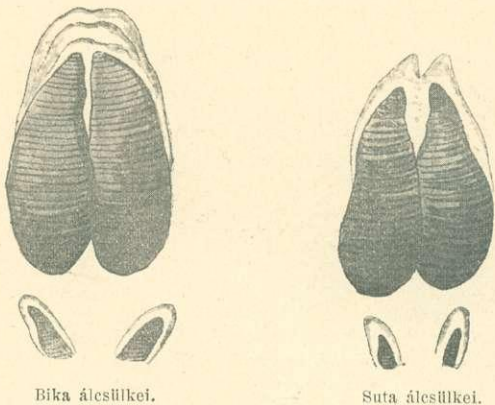

Hátramaradás.

Túlsietés.

2. *Domborodás*. Nehéz agancsos tulajdonsága. Nedves helyen, vagy puha talajon keletkezik, midőn a szarvas lépés közben bokáival a talajt előre tolja, csülkeivel pedig élesen hátrafelé nyomja, mi által a lábnyomat belsejét szélességében átszelő kis kiemelkedés, illetve domborodás képződik.

3. *Él*. A bikánál a csülkők csúcsai egymást érintvén, tehát a csülkők szorulása folytán a két csülök között (minthogy mind a kettőnek a belső éle kissé homorú) a csapában egy vékony, hosszukás talajemelkedés képződik. A sutánál csülkeinek eltérő alkatánál fogva ez a *jel* nem jön elő.

Bika álcgülkei.

Suta álcgülkei.

4. *Hozzálépés*. A gyenge bika gyakran hátulsó lábával előlábának csapája elébe, a jó agancsos mellé és a derék, nehéz vad *oldalt mögéje lép*. Ezeket a lépésbeli modorosságokat vadásnyelven az első esetben nevezzük: *túlsietés*, a második esetben: *hozzálépés* és a harmadik esetben: *hátramaradásnak*. Megjegyzendő, hogy (mint már érintettem) a »hozzálépés« viselő suta csapásában is előfordul, de ez csak kivételesen; valamint a »hátramaradás« is, de csak a *viselősség időszakában*; különben pedig e *jelek* biztosan a bikák jegyei.

5. *Hármas boka*. Ez a »jel« mindig agancsosra vall s akként jön létre, hogy a szarvas előlábának csapájába úgy lép be (kissé oldalt), hogy a kettős csapában *három* bokalenyomat látszik.

6. *Csalás*. Nem igen jó bikára vall. Ez a jel akként keletkezik, hogy a vad hátulsó lábával csaknem teljesen belép az

első láb csapájába s azt kissé meghosszabbítja, minek következtében felületesebb megtekintésre egy *erősebb* bika csapájára lehetne következtetni.

7. *Csalicsel*. Kint legelvén, mielőtt a bika végkép visszaterne az erdőbe, előbb rendszeren tág karélyban egy darabig visszatér s azután vált be csak távolabb helyen a pagonyba.

8. *Zöldcsapa*. A legbiztosabban bikára vall. A bika lépés közben ugyanis csülkeit összeszorítja; midőn tehát fűvön, vagy zöld vetésen át halad, a csülkei közé szorult szálakat *elmeztzi* s lábemelésközben — minthogy akkor szétnyílnak a csülkők — csapájába ejti. E csapánál annak frissességére, vagy kevésbé friss voltára a zöld jelek frissességéből, kevésbé friss, vagy fonnyadt — esetleg száraz — voltából lehet következtetni.

II. Csapán kívüli jelek:

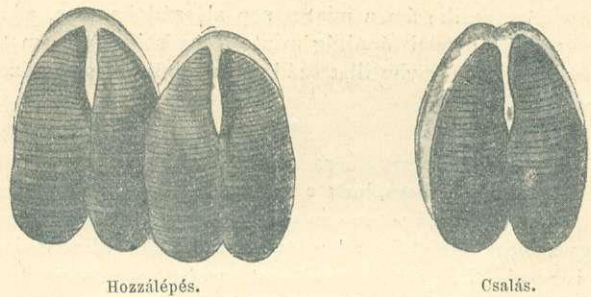
9. *Lombjel*, midőn a bika a sűrűségben haladva, agancsaival a lombot leszaggatja, az ágakat letördeli.

10. *Enyelgés*-nek neveztetik, midőn a bika játékból agancsával vakondtúrást, vagy hangyabolyt hány szét.

11. *Horzsolás*, mely a fa kérgén látszik. Ezt a szarvas agancsaival idézi elő.

III. Közös jelek:

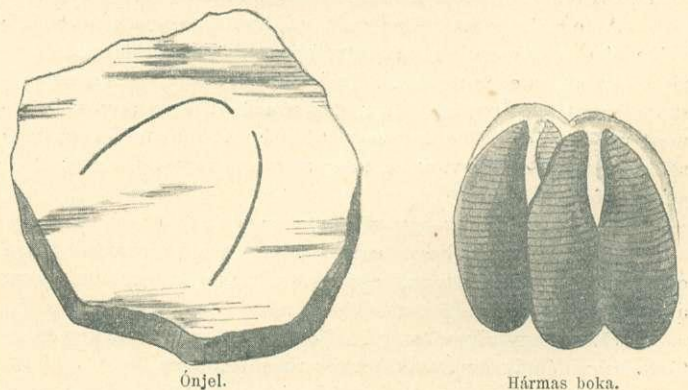
Ezek kevésbé fontosak s inkább csak arról adnak felvilágosítást, hogy minő vaddal van dolgunk, de esetleg az ivarra nézve is és a vadnak valamely helyen való megfordulási

Hozzálépés.

Csalás.

idejéről. Ezek közé tartozik az *ónjel*, midőn a bika, vagy suta csülkeinek élet — illetve külső konturáját — a sziklán lépésével mintegy lerajzolja; — a *harmatos csapás*, midőn a szarvasvad hajnalban a tűben, gabonában s egyéb sűrű szálal növényzetben történt járásai, vagy áthaladása közben a harmatár leve-

Ónjel.

Hármas boka.

rése által messziről látható csapást hoz létre; — a *pecsét*, mely sáros helyen, vagy esőzések alkalmával a talaj fellazulása következtében akként jön létre, hogy a szarvasvad csülkeihez sár tapad (»bocskort kap«), mely folyton nagyobbodván, végre súlyánál fogva lepényalakban le hull s benne a láb lenyomata látható. — A *közös jelek*-hez tartozik még a vad *hullatéka* is, melyet szintén szükséges ismerni a szarvasvadásznak. A *hulla-*

ték a vad ivara és kora szerint szintén különböző. A suta hullatéka elszórt bogycskából áll; a bikáé összeállóbb, zömökebb. Őszkor mind a két ivar hullatéka összefüggő, nyálkás, minek következtében csak behatóbb szemle után lehet a bika hullatékát a tehénétől megkülönböztetni; az évnék többi szakai szerint azonban mindig meglehetősen éles eltérés van köztük és biztos ismertető jegyet képeznek az ivarokra nézve. Például: *télen* a suta egyetlen darabokat hullat; a bika is, de hullatéka kerekded, összelapított bogycskák formájában áll, melyeknek egyik lapján mélyedés, másikon csapocskaszerű nyulvány látható. — *Tavaszkor* ezek a bogycskák mindkét felükön összenyomottak (lapított formájúak) s mindenképp nagyobbak a sutáénál s inkább összefüggő csomókban hullanak. Ellenben a suta tavasszal egyesével és kicsiny alakban hullat. — *Nyáron* a bika hullatéka nyálkával bevont, míg a sutáé nem; — továbbá

hosszú, kemény és a már említett csapocskák által jellemzően fűrészzerűen összefüggő. A suta hullatéka makk-alakú és egyoldalilag, gyakran azonban mindkét oldal felől minden egyes darab nyújtványokkal ellátott. — Legfeltűnőbb külső jele a szarvastehén ürülékének az év majdnem minden szakában a makkalakú forma; megjegyzendő azonban, hogy csak akkor van nyálkával bevonva, ha a táplálék igen jó (dús és választékos). A kifejlett szarvas ürülékén a nyújtványok rövidek és kerekdedek, a fiatal szarvasén ellenben hosszabbak és hegyesek. A bögés-idény alatt a szarvasbika ürüléke vékony, szabálytalan s nem nyálkás; ellenben a suta ürüléke nyálkával van bevonva és külsőre is szabályosabb. — Végül megjegyzem, hogy a csapából sohasem lehet az agancs minőségére következtetni, mert tudvalevőleg az egyformán erős bikák nem viselnek mindig egyforma agancsot.

Lakatos Károly.

TUDÓSÍTÁSOK.

T. Szerkesztőség! Érdekes kis esetem volt a múlt napokban egy nagy harkályal (*Dendrocopos major*). A Krasznahorka-Várallja fölötti Gombás nevű fenyves-erdő a hegynek föl lombos erdőbe megyen át. Itt a felső erdőben geológiai vizsgálódással lévén elfoglalva, kalapácsolom zöreje kissé erősebb-gyengébb kopogás vegyült. Nemsokára észrevettem egy harkályt a szomszéd fák egyikén, a mint szorgalmasan ütögette egy nyár kergét. Lépteim zaja a sűrű avarban nem zavarta őt. Hogy próbára tegyem, vajjon nem a kalapácsolom zöreje csalta őt ide, a mellettem levő fán az övéhez hasonló tempóban kopogni kezdtem. Madaram egyszerre abba hagyja kopácsolását, nyugtalanul ugrándozik, majd figyel s a hang irányában néhány fával közelebb repül, majd ugyanarra telepszik, a melyet én ütögettem. Hogy megtudjam, mennyire lehet becsapni az ípszét, 5–6 fával lejjebb megyek a lejtőn s ott kezdek a fán kopácsolni. Lépteim zaját észre sem veszi madaram. Alig múltik el pár perc, már közvetlen fejem fölött ugrándozik az ágakon, keresve kopácsoló kollegáját s rám nem is hederít. Most már messze bemegyek a fenyvesbe s oda csalogatom madaramat s jön ő is hűségesen. Így vezettem le messze a fenyvesbe, de már az erdőt átszelő út másik oldalára nem tudtam elcsalni. Bizonyosan a kenyéririgység vitte harkályomat oly vakon a hang után, gondolván, hogy ha kollegája oly szaporán és erősen kopog, ott a bőven terített asztalról neki is jut valami zsíros falat.

Rozsnyó, 1900 IX. 2.

Kiss V. Manó,
gymn. tanár.

A kóbor ebek elpusztításáról (E. Gy. úrnak, Kéménd)
„A vadászatról“ szóló 1833. XX. törvénycikk erre vonatkozólag a következő rendelkezéseket tartalmazza: „A vadászatra jogosítottakon kívül senkinek sem szabad a vadászati területre bármi fajú ebeket bocsátani; kivételt képeznek a nyájőrök, kik azonban kötelesek ebeik nyakára oly nehezéket függeszteni, mely első lábaik térdein alul 3 centiméternyi távolságra lóg alá“ (16-ik paragrafus). — „Aki ebét szándékosan valamely rá nézve tilos vadászati térre viszi (vesd össze a fentebbit), úgy szintén az is, a ki a nyájőrözö ebekre vonatkozó intézkedés ellen vét, 1 frtól 10 forintig büntetetik“ (32. par.) Ebből kitetszik, hogy ha az eb gazdájával jelenik meg a vadászterületen, kóbor kutyának nem tekinthető s mint ilyen, nem pusztítható el a vadászatra jogosult által. Ellenben a 14 paragrafus akként rendelkezik, hogy „A vadászati területen talált házi macskákat és kóbor ebeket a vadászatra jogosított elpusztíthatja.“ Azonban a 17-ik paragrafus rendelkezéséhez képest a vadászebeket nem lehet elpusztítani, hanem csak *letartóztatni*; különben ez a paragrafus így szól: „... Ha a vadászatra jogosult vadász ebei idegen területre átmennek, ott az illető vadászatra jogosult által *letartóztatottok* mindaddig, míg gazdáik az okozott károkért teljes elégtételt nem adtak, a kártérítés iránti követelés joga az ebek le nem tartóztatása esetén is *fennmaradóan*. Tehát: csak olyan ebet lehet kóbornak s ennélfogva elpusztíthatónak tekinteni, a mely kísérő nélkül tűnik föl s nem vadászeb.

A rókairtásról. (Sz. M. úrnak.) Kérdésére, hogy nem volna-e lehetséges a róka mestersegesen terjesztett fertőző betegségekkel, illetve különösen a *kutyabetegség* (zsigora) baktériumának ragályozása által pusztítani, dr. Rátz István tanár, mint egyike a legilletékesebb szakembereknek, a következő feleletet adja:

»A kértékony állatok közül ezideig főleg a mezei egerek irtására történtek kísérletek baktériumokkal és pedig egyes helyeken igen jó eredménnyel, a mennyiben a *Löffler-féle* egértífusz-bacillusok megfelelő alkalmazásával az egerek pusztításának sok helyen sikerült gátat vetni. Azonkívül az apáczahernyók irtása céljából is végeztek kísérleteket